

Predikan

Trettondedag Jul

2020-01-06 i Stockholm

av kyrkoherde Sten Rydh, Evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige

I Guds, Faderns, + Sonens och den helige Andes, namn.

Bön. O Allsmäktige, evige Gud, barmhärtige Fader! Vi tackar dig av hjärtat att du har låtit ditt underbara ljus gå upp över alla folk på jorden. Vi tackar dig för profetiornas ord som nu har gått i uppfyllelse genom Jesu Kristi födelse. Vi tackar dig för att du med din helige Ande vittnade om detta genom de vise männen, som du sände från fjärran land och ledde ända fram till din Son, som du lät födas för vår skull. Vi tackar dig att du också denna dag är mitt ibland oss i ordet och sakramenten, där din härlighet strålar fram. Genom Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. Amen.

Inledning

Ämnet denna dag är **Herrens härlighet**. Vi har i episteltexten lyssnat till profeten Jesajas ord om hur Herrens härlighet skulle gå upp över hela jorden: *Stå upp, var ljus, ty ditt ljus kommer och HERRENS härlighet går upp över dig* (Jes. 60:1).

Vilket ljus är detta? Är det så att profeten här prisar det mänskliga förnuftet och människornas stora visdom? Det är i och för sig sant och riktigt att förnuft och visdom kommer från Gud. Han har skapat människan och hela universum på ett underbart sätt. Genom sitt förnuft och förstånd är människan satt att styra över jorden med lärdom och allt slags vishet, t.ex. fysik, kemi, medicin, ekonomi, litteratur, konst och musik. Salomo bad om vishet och kunde med hjälp av den tidens främsta tekniker och konstnärer bygga det underbara templet, som fick Söderlandets drottning att häpna.

Så är människans förnuft en avbild av Guds oändligt stora förnuft. Han är alltings mästare, och inför hans storslagna skapelse av universum bleknar all jordisk konst. Ingen människa skulle någonsin kunna skapa en liten, liten bråkdel av allt det som Herren varje ögonblick låter framgå genom sin vishet när han uppehåller världsallet och ser till att allting fungera och består.

Ändå är det inte detta skapelsens underbara ljus som profetian idag handlar om. Det är idag fråga om Herrens härlighet i Jesus Kristus, nådens ljus. Det är det ljus Jesus själv talar om med orden: *Jag är världens ljus. Den som följer mig ska inte vandra i mörkret utan ha livets ljus.* (Joh. 8:12) Jesaja ger en mörk bakgrund till detta ljus när han skriver: *Se mörker övertäcker jorden och töcken folken* (Jes. 60:2). Det är syndens andliga mörker profeten talar om. Det är arvsyndens förskräckliga fördärv, som genom Adam har kommit över alla människor.

Kontakten med Skaparen är bruten. *Hela världen är i den Ondes våld* (1 Joh. 5:19). Trots förnuftets ljus råder andligt förfall och mörker, död och förintelse, elakhet, ondska, avgudadyrkan, egoism, äktenskapsbrott, mord, lögn och bedrägeri. Det är inte bara fråga om vissa människors yttre, förskräckliga gärningar, utan om det gift som finns inom oss alla och som är roten till allt ont. Det är sådan hela världen är inför Gud. Därför måste var och en fråga sig: Hur skall jag på domens dag kunna bestå inför HERREN och hans fruktansvärda vrede?

Låt oss nu höra hur Jesus talar om detta i dagens predikotext, där orden lyder så i Herrens namn:

Predikotext (3 årg. Luk. 11:29-36). Här är mer än Salomo.

29 När folk strömmade till, började Jesus tala: "Det här släktet är ett ont släkte. Det söker ett tecken, men det ska inte få något annat än Jonas tecken. 30 Så som Jona var ett tecken för folket i Nineve, så ska Människosonen vara det för det här släktet.

31 Söderns drottning ska vid domen uppstå med det här släktet och bli deras dom. Hon kom från jordens ände för att lyssna till Salomos vishet, och här är något som är större än Salomo. 32 Nineves män ska vid domen uppstå med det här släktet och bli deras dom. De omvände sig vid Jonas predikan, och här är något som är större än Jona.

33 Ingen tänder ett ljus och sätter det i skymundan eller under skäppan, utan man sätter det på hållaren så att de som kommer in får se ljuset. 34 Ditt öga är kroppens lampa. När ditt öga är friskt får hela din kropp ljus, men när det är sjukt är din kropp i mörker. 35 Se därför till att ljuset inom dig inte är mörker. 36 Om hela din kropp har ljus och ingen del är i mörker, då blir den upplyst helt och fullt, som när lampan lyser över dig med sitt klara sken."

Jesus talar först lagens stränga ord mot synden. *Det här släktet är ett ont släkte* (v. 29). Människorna söker tecken och under, men de är bara ute efter sensation. Så finns det också andliga rörelser, som mycket talar om tecken och under, men som saknar en klar, biblisk lära om den helige Ande och hans verk. Jesus framhåller *profeten Jonas tecken* (v. 30). Profeten Jona hade fått Guds befallning att predika mot staden Nineve och dess förskräckliga synder. *Deras ondska har kommit upp inför mitt ansikte*, sade Herren (Jona 1:2). Jona visste att denna predikan skulle bli tung och svår, och han försökte komma undan Guds befallning genom att fly med ett skepp till Tarsis. Men Gud ödmjukade honom genom en häftig storm och Jona förstod att detta var straffet för att han försökte gå emot Guds befallning. Så förmådde Jona sjömännen att kast honom i sjön, och genast stillades stormen. Jona blev uppslukad av en stor fisk, och det såg ut som om allt hopp var ute för honom. Men i sin nöd bad han till Herren. Han skriver:

Jag ropade till Herren i min nöd, och han svarade mig. Från dödsrikets buk ropade jag på hjälp, och du hörde min röst. Du kastade mig i djupet, mitt i havet, och strömmarna omslöt mig, alla dina böljor och vågor svepte över mig. Jag tänkte: Jag är fördriven från dina ögon. Men jag ska åter få se ditt heliga tempel... (Jona 2:3-5).

På tredje dagen blev Jona på ett underbart sätt räddad av Gud och kastad upp på land. Detta är en förebild för Kristus, hur han fick lida och dö för våra synder men sedan uppstod igen på tredje dagen. Jesus säger på ett annat ställe: *För liksom Jona var i den stora fiskens buk i tre dagar och tre nätter, så ska Människosonen vara i jordens inre i tre dagar och tre nätter* (Matt. 12:40).

Sedan fick Jona på nytt Guds befallning och nu gick han iväg och predikade omvändelse och bättring för folket i den stora staden Nineve, som hade 120 000 invånare. Då trodde folket i Nineve på Gud och de lyste ut en fasta och klädde sig i sorgdräkt och aska. Och man ropade till Gud med all makt (Jona 3:5ff). Säkerligen talade Jona också i sin predikan om för dem hur underbart Gud hade räddat honom. Den helige Ande verkade i människornas hjärtan och hela staden kom till tro. I sina predikningar måste Jona ha talat både om syndens allvar och straff och om Guds löfte om frälsning. Så är nineviterna ett underbart exempel på hur hedningar i GT kom till tro. De trodde på löftet om Messias, det ljus som Herren uppenbarar för hela världen. Så har Guds kyrka funnits under hela gamla testamentets tid liksom i det nya, och den skall finnas ända till den yttersta dagen överallt där Guds ord förkunnas och människor sätter tro till ordet.

Nineviterna blev alltså verkligen sanna kristna i förtröstan på den kommande Kristus, Messias, och de skall uppstå till evigt liv på den yttersta dagen. Då kommer de att stå där som vittnen om Guds underbara frälsning. De blir då till dom för alla människor som inte har tagit emot frälsningen och därför går evigt förlorade. *Nineves män ska vid domen uppstå med det här släktet och bli deras dom. De omvände sig vid Jonas predikan, och här är något som är större än Jona (v. 32).*

Det stora som är större än Jona är Jesus Kristus själv. Vi firar ju Trettondagen till minne av de vise männen som fick Guds uppenbarelse om den nyfödde konungen. De vise männen var liksom profeten Daniel sådana som studerade profetiorna och trodde på dem. Jesajas nyskrivna bok fördes med judarna till Babylon under fångenskapen och där började man föreläsa skrifterna i nybyggda synagogor. Så fanns kyrkan även i det hedniska Babel, nuvarande Irak. Vi förstår att de vise männen inte var några hedniska astrologer, utan fromma män som trodde på Israels heliga Skrifter. De kände säkert väl till Jesajas ord:

Hednafolk ska vandra i ditt ljus och kungar i glansen som går upp över dig. Lyft din blick och se dig omkring: Alla samlas och kommer till dig. Dina söner kommer från fjärran, dina döttrar bärs fram på armen. Då ska du se det och stråla av fröjd, ditt hjärta ska bäva och vidga sig, för havets rikedomar ska föras till dig, folkens skatter ska tillfalla dig. Skaror av kameler ska täcka dig, unga kameler från Midjan och Efa. Från Saba kommer de alla, de bär guld och rökelse och förkunnar Herrens lov... De har med sig silver och guld åt Herren din Guds namn, åt Israels Helige, för han förhärligar dig (Jes. 60:3-9).

Så kände de säkert också till ordet i fjärde mosebok, nämligen Bileams profetia om Kristus:

Jag ser honom, men inte nu, jag skådar honom, men inte nära. En stjärna stiger fram ur Jakob, en spira höjer sig ur Israel (4 Mos. 24:17).

Matteus berättar om hur de vise männen nu kom till Jerusalem därför att de hade sett denna stjärna. De frågade: *Var är judarnas nyfödde konung? Vi har sett hans stjärna gå upp och har kommit för att tillbe honom.* (Matt. 2:2). I enlighet med profetians ord hade de också med sig dyrbara gåvor till den nyfödde konungen: guld, rökelse och myrra. Men de menade att konungen väl måste födas i huvudstaden Jerusalem. Luther framhåller vilken stor prövning det måste ha varit för deras tro, när Messias inte fanns där. Det verkade som om deras tro på profetiorna nu hade visat sig vara falsk. Men de behövde en djupare bibelkunskap, som de fick av Jerusalems skriftlärd, som tog fram profeten Mikas profetia:

Men du, Betlehem Efrata som är så liten bland Juda tusenden, från dig ska det åt mig komma en som ska härska över Israel. Hans ursprung är före tiden, från evighetens dagar. Därför ska han överge dem fram till den tid då hon som ska föda har fött. Då ska de som är kvar av hans bröder få vända tillbaka till Israels barn. Han ska träda fram och vara en herde i Herrens kraft, i Herren sin Guds namns höghet. Och de ska ha ro, för han ska vara stor till jordens ändar (Mika 5:2-4).

Så fick de vise männen lära sig att Messias, Kristus, inte skulle vara en av denna tidens mäktiga härskare, utan en fattig, utblottad människa, som föddes i ett stall. Detta stämde ju också med orden i profetboken av Jesaja, boken som fört de vise männen till judalandet:

Han var föraktad och övergiven av människor, en smärtornas man och förtrogen med lidande. Han var som en som man skyler ansiktet för, så föraktad att vi inte respekterade honom. Men det var våra sjukdomar han bar, våra smärtor tog han på sig, medan vi såg honom som hemsökt, slagen av Gud och pinad. Han blev genomborrad för våra brott, slagen för våra synder. Straffet blev lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade (Jes. 53:3-5).

När de vise männen på nytt fick se stjärnan blev de mycket glada. Den gick framför dem och ledde dem till Josef, Maria och barnet i stallet. Stjärnan var alltså inte en stjärna långt uppe i rymden, utan ett av Gud skapat ljusfenomen som gick framför dem och som kunde leda de vise männen hela vägen fram till den rätta platsen. Här kan vi också tänka på hur Gud en gång ledde Mose och Israels folk ut ur Egypten och genom Röda havet med hjälp av **ett moln** som lät Egyptierna vara i mörker medan det upplyste Israels folk (2 Mos. 14:19-20). De vise männen som trodde på profetians ord blev upplysta och ledda av stjärnan, medan de skriftlärd som väl kände profetordet inte alls ville gå till det föraktade Betlehem utan stannade kvar i Jerusalem och dess andliga mörker. Luther betonar här att stjärnan som ledde de vise männen inte bara var den fysiska stjärnan utan också och framför allt ordet från profeten Mika, som de nu fått höra. Gud gav dem både den fysiska och den andliga stjärnan. Så måste tron alltid hålla fast vid Guds eget ord. Ordet ledde männen till den lilla, föraktade staden Betlehem, och där fann de Gud själv i det lilla Jesusbarnets gestalt. Så uppfylldes Jesajas ord om **jungfrun, som skulle föda en son** (Jes. 7:14), vars namn skulle vara **Mäktig Gud, Fridsfurste** (Jes. 9:6). Det som profeterna i GT mera dunkelt anade har nu genom den helige Andes uppenbarelse på pingstdagen och apostlarnas predikan öppet och offentligt gått ut i hela världen: Jesus Kristus, sann människa född av jungfru Maria, är nu med makt bevisad vara Guds Son allt ifrån uppståndelsen från de döda. Paulus skriver:

Evangeliet handlar om hans Son, som till sin mänskliga natur är född av Davids ätt och som genom helighetens Ande med kraft har bevisats vara Guds Son efter uppståndelsen från de döda: Jesus Kristus, vår Herre. Genom honom har vi fått nåd och apostlaämbete för att föra människor av alla folk till trons lydnad för hans namns skull. (Rom. 1:3-5).

Trettondagens budskap är alltså hur Guds härlighet har uppenbarats genom hela historien och hur Messias, Kristus är centrum för denna Guds härlighet. **Nu är ljuset satt på ljusstaken så att alla kan se det** (v. 33). **Först** utlovades frälsningen genom profetiorna i gamla testamentet, då även människor från hednafolken kom till tro som det skedde med nineviterna genom Jonas predikan. **Sedan** uppenbarades Guds härlighet när Gud blev människa och föddes i Betlehem av jungfru Maria, vilket de vise männen fick nåden att bevittna. **Till sist** går detta budskap efter Kristi uppståndelse ut i hela världen och kommer till oss i vår tid i ordet och sakramenten. **Så kommer Kristus, sann Gud och sann människa** till vår gudstjänst idag i den bibliska predikan om synd och nåd. Han tar sin boning i varje troende människas hjärta och regerar där i sin sanna, osynliga kyrka genom syndernas förlåtelse. **Så kommer Kristus, sann Gud och sann människa genom dopet** till varje döpt litet barn, till varje döpt ungdom och vuxen, som i sitt hjärta förtröstar på dopets nåd till evigt liv. **Så vilar Kristus, sann Gud och sann människa, på vårt altare idag** med sin kropp och sitt blod att tas emot till syndernas förlåtelse. Därför lovar och prisar vi Honom i vår liturgi och frambär till Honom lovets offer, precis som de vise männen gjorde. Det har behagat Herren i sin nåd att låta sin krubba vara hos oss här och nu, så att vi först och främst får lämna alla våra synder till honom och istället ta emot hans rättfärdighet, och sedan i denna heliga skrud tillbedja honom med hjärta, kropp och mun i den himmelska lovsången:

Helig, helig, helig är Herren Sebaot. Hela jorden är full av hans härlighet. Amen.

* * *

S:t Martins församling erinras om att det idag är 59 år sedan den grundades och dess förste kyrkoherde prästvigdes, och att det är 1 år (och en dag) sedan dess senaste och yngste pastor prästvigdes. För detta tackar vi dig, Herre, av hjärtat. Amen.